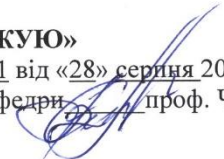

Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка
Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін
імені О.М. Лазаревського

Кафедра права, філософії та політології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Протокол №1 від «28» серпня 2020 р
Завідувач кафедри проф. Чорний О.О.

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчального курсу
«ТРУДОВЕ ПРАВО»
Спеціальність 081 «Право»
Галузь знань 08 Право

2020 -2021 навчальний рік

Робочу програму розглянуто і схвалено на засіданні кафедри права, філософії та політології

Протокол № 1 від “28”серпня 2020 року.

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: канд. юрид. наук, доцент А.М. Лазаренко

Мова навчання – українська.

Найменування показників	Обсяг навчальної дисципліни (денна форма)
Статус навчальної дисципліни: нормативна Рік підготовки: 3 Семестри: 5 Кількість кредитів ECTS: 5	Загальна кількість годин: 150 Шифр та назва спеціальності: 081 «Право» Галузь знань 08 Право Лекції (теоретична підготовка): 24 Практичні: 26 Самостійна робота: 100 Вид контролю: екзамен

Навчальна дисципліна «Трудове право» спрямована на підготовку фахівців у сфері права. Студенти отримують ґрунтовні знання з правового регулювання трудових та тісно пов'язаних з ними відносин, які виникають в процесі реалізації громадянами права на працю. Фахівці у сфері трудового права володіють знаннями правового регулювання відносин соціального партнерства, зайнятості населення, виникнення та припинення трудових відносин, робочого часу та часу відпочинку, оплати праці, дисциплінарної та матеріальної відповідальності, охорони праці, вирішення трудових спорів.

Предмет дисципліни «Трудове право» охоплює коло теоретичних і практичних проблем, які існують під час виникнення, зміни та припинення трудових відносин.

Після завершення вивчення дисципліни «Трудове право» студенти можуть вільно оперувати основними категоріями трудового права, характеризувати сутність трудових правовідносин (індивідуальних і колективних), використовувати практичні навички при вирішенні конкретних життєвих ситуацій, складанні документів тощо.

Програма навчальної дисципліни складається з 5-ти кредитів:

1. Трудове право як галузь права України, принципи, джерела трудового права.
2. Суб'єкти трудового права, правовідносини у сфері праці, зайнятість і працевлаштування, соціальне партнерство, захист трудових прав, колективний договір, угоди
3. Трудовий договір, робочий час, час відпочинку
4. Правове регулювання оплати, охорони праці
5. Відповідальність у трудовому праві, нагляд та контроль за додержанням законодавства про працю. Міжнародно-правове регулювання праці.

Навчальна дисципліна «Трудове право» призначена для студентів вищих навчальних закладів, які навчаються за спеціальністю 081 «Право», галузь знань 08 «Право» за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр». Вона є нормативною навчальною дисципліною. Передумовами для вивчення цієї дисципліни є знання, навички й уміння, отримані студентами в межах дисциплін циклу загальної та професійної підготовки.

Метою викладання навчальної дисципліни «Трудове право» є формування у студентів компетентностей у галузі трудового права, засвоєння студентами знань про: сучасний стан правових норм, які регулюють трудові та інші відносини, тісно пов'язані з ними; тенденцію їх розвитку та практику застосування; основні засади і принципи функціонування інститутів трудового права.

Завдання. Завданнями навчальної дисципліни є:

- оволодіння знаннями про: предмет, метод, систему, джерела та принципи трудового права.

– розуміння правової природи та особливостей: колективного договору, угод, трудового договору, робочого часу, часу відпочинку, оплати праці, структури заробітної плати, трудової дисципліни, охорони праці, трудових спорів;

– вміння аналізувати та тлумачити норми трудового права. Оволодіння студентами теоретичними знаннями та практичними навиками, які стосуються сучасної доктрини трудового права;

– вироблення власних підходів до шляхів реформування та вдосконалення норм трудового законодавства, їх практичному застосуванні.

Досягнення поставлених завдань дозволить сформувати у студентів систему знань із чинного законодавства України про кримінологію, отримати навички у розв'язанні конкретних професійних завдань, навички щодо протидії злочинності, що і є метою цього курсу.

Досягнення поставлених завдань дозволить сформувати у студентів систему знань із чинного законодавства України про трудове право, отримати навички у розв'язанні конкретних професійних завдань, навички щодо здійснення порядку оформлення, зміни та припинення трудових відносин що і є метою цього курсу.

2.ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

Студенти повинні сформувати необхідні загальні та професійні компетентності відповідно до вимог освітньої програми:

Шифр згідно ОПШ	Компетентності
ЗК 1	Здатність до абстрактного мислення аналізу та синтезу.
ЗК 2	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 3	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК 4	Здатність спілкуватися державною мовою як усно так і письмово
ЗК6	Навички використання комунікаційних технологій.
ЗК7	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК9	Здатність працювати в команді.
ЗК11	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК12	Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми
ЗК14	Цінування та повага різноманітності і мультикультурності
ЗК15	Прагнення до збереження навколишнього середовища
СК2	Знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів
СК3.	Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи

СК 4	Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.
СК 5	Здатність застосовувати знання засад і змісту інститутів міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.
СК 6	Знання і розуміння основ права Європейського Союзу.
СК7.	Здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів, щонайменше з таких галузей права, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, кримінальне і кримінальне процесуальне право
СК8	Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.
СК 10	Знання і розуміння соціальної природи трудових відносин та їх правового регулювання.
СК 11	Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.
СК 12	Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.
СК 13	Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.
СК14	Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації
СК 15	Здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування.
СК 16	Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.
Програмні результати навчання	
ПРН 1	Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин..
ПРН 2	Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.
ПРН 4	Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.
ПРН 5	Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю
ПРН 6.	Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему
ПРН 7	Складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.
ПРН 8.	Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин

ПРН 10	Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію.
ПРН13	Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту
ПРН15	Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних
ПРН 18	Виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.
ПРН 19	Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права.
ПРН20	Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів
ПРН 21	Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.
ПРН 22	Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.
ПРН23	Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях

Бакалавр повинен знати:

- основні теоретичні положення трудового права;
- правові механізми регулювання трудових відносин;
- суб'єктів цих відносин та їх правовий статус;
- виникнення, зміни та припинення трудових правовідносин;
- засоби забезпечення, підстави, зміст та види відповідальності при порушенні чинного законодавства, колективних угод, колективних договорів, угод, трудових договорів;
- порядок розгляду спорів, що виникають між суб'єктами трудового права;
- зміст та загальну характеристику основних джерел трудового права.

Бакалавр повинен уміти:

- визначити зміст визначених фактичних відносин;
- давати вірну юридичну кваліфікацію означеним фактичним відносинам;
- тлумачити чинне законодавство, колективні угоди, колективні договори, трудові договори;
- застосовувати чинне законодавство про працю;
- розробляти проекти колективних угод, колективних договорів та інших локальних правових актів, трудових договорів, процесуальних документів та ділової документації;
- вирішувати практичні задачі, здійснюючи аналіз практичних ситуацій, демонструвати власне бачення шляхів їх розв'язання..
- застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

3. Короткий зміст дисципліни.

Змістовний модуль 1. Трудове право як галузь права України, принципи, джерела трудового права

Тема 1. Предмет, метод і система трудового права

Трудове право як галузь права України. Місце трудового права в системі права України. Поняття трудового права. Предмет трудового права: трудові відносини працівників і тісно пов'язані з ними суспільні відносини.

Особливості методу трудового права в умовах переходу до ринкових відносин. Сфера дії норм трудового права. Роль та функції трудового права.

Розмежування трудового права від суміжних галузей права (цивільного права, адміністративного права, права соціального забезпечення, цивільного процесу).

Система трудового права як галузі права. Предмет і система науки трудового права.

Поняття джерел трудового права, їх класифікація та види. Історія розвитку трудового законодавства.

Сучасна система джерел, їх особливості. Система трудового законодавства. Загальна характеристика найбільш важливих джерел трудового права. Конституція України як основне джерело трудового права. Кодекс законів про працю України. Система законів, що регулюють соціально-трудова відносини.

Підзаконні акти, що регулюють працю працівників. Акти соціального партнерства. Локальні нормативно-правові акти.

Значення роз'яснень Пленуму Верховного Суду України. Реформа трудового законодавства: основні напрями. Проект Трудового кодексу України.

Єдність і диференціація в трудовому праві. Загальне і спеціальне законодавство про працю працівників.

Дія нормативних актів трудового законодавства у часі, просторі і за категоріями працівників.

Тема 2. Основні принципи трудового права

Поняття і значення основних принципів трудового права. Проблема імплементації принципів міжнародного трудового права у трудове право України. Формулювання і система основних принципів трудового права. Зміст і конкретизація основних принципів трудового права.

Принципи, що виражають політику в галузі правового регулювання ринку праці і ефективної зайнятості. Принципи, що визначають застосування умов праці. Принципи, що визначають охорону трудових прав працівників.

Змістовний модуль 2. Суб'єкти трудового права, трудові правовідносини. Колективний договір, угоди, соціальне партнерство. Правовідносини у сфері праці, зайнятості і працевлаштування.

Тема 3. Суб'єкти трудового права. Трудові правовідносини

Поняття і класифікація суб'єктів трудового права. Трудова правоздатність та дієздатність. Правовий статус суб'єктів трудового права, його зміст. Суб'єкти індивідуальних трудових відносин. Працівники як суб'єкти трудового права. Роботодавці як суб'єкти трудового права. Суб'єкти колективних трудових відносин. Профспілки як суб'єкти колективних трудових відносин. Поняття, види і правовий статус трудових колективів. Повноваження трудових колективів, їх класифікація. Механізм здійснення повноважень і самоврядування трудового колективу. Органи трудового колективу.

Державні органи та органи місцевого самоврядування як суб'єкти трудового права.

Органи державного нагляду і контролю як суб'єкти трудових правовідносин. Поняття і система правовідносин у трудовому праві. Поняття трудового правовідношення, його особливості. Відмінність трудового правовідношення від суміжних з ним правовідносин: цивільного, адміністративного, соціального забезпечення. Елементи трудових правовідносин. Суб'єкти трудового правовідношення. Трудова правоздатність та дієздатність громадян, підприємств, установ і організацій в сфері трудового права.

Зміст трудового правовідношення, основні права і обов'язки його суб'єктів. Підстави виникнення трудових правовідносин. Правовідносини, тісно пов'язані з трудовими, їх види. Правовідносини щодо забезпечення зайнятості і працевлаштування. Організаційно-

управлінські правовідносини у сфері праці. Правовідносини у сфері професійної підготовки та підвищення кваліфікації кадрів безпосередньо на виробництві. Соціально-економічні правовідносини. Правовідносини у сфері нагляду і контролю за охороною праці, дотриманням трудового законодавства. Правовідносини щодо розгляду та вирішення трудових спорів.

Тема 4. Колективні договори і угоди

Загальна характеристика законодавства про колективні договори і угоди. Принципи розробки колективних договорів і угод.

Поняття колективного договору. Сторони колективного договору і порядок його укладення. Зміст і структура колективного договору. Реалізація колективного договору, контроль за його виконанням. Відповідальність за порушення колективного договору. Поняття колективної угоди. Види колективних угод. Генеральна угода, галузеві і регіональні угоди, їх сторони і зміст. Порядок укладення, зміни угод і контроль за їхнім виконанням. Колективні переговори. Порядок вирішення розбіжностей під час ведення колективних переговорів.

Тема 5. Основи правового регулювання зайнятості населення і працевлаштування

Законодавство про зайнятість населення. Поняття, форми зайнятості і державна політика в цій сфері.

Правовий статус безробітного. Поняття безробітного і підходящої роботи. Право громадян на забезпечення зайнятості і працевлаштування.

Поняття, види працевлаштування. Правова організація працевлаштування. Державна служба зайнятості, її права і обов'язки. Державні гарантії (загальні та додаткові) зайнятості населення. Соціальні гарантії при втраті роботи і безробітті. Деякі особливості працевлаштування окремих категорій громадян (молоді, інвалідів, осіб, яких звільнено з лав Збройних Сил України або з альтернативної (невійськової) служби, вивільнених працівників і т. ін.).

Змістовний модуль 3. Трудовий договір, робочий час, час відпочинку

Тема 6. Трудовий договір : поняття, зміст, порядок його укладання

Поняття і значення трудового договору. Відмінність трудового договору від суміжних цивільно-правових договорів, які пов'язані з працею (підряду, доручення, авторського та ін.). Сторони трудового договору. Зміст трудового договору. Умови, які передбачені у законодавстві і умови, що встановлюються за угодою сторін при укладанні трудового договору. Необхідні і додаткові (факультативні) умови. Поняття трудової функції і місця роботи за трудовим правом. Загальний порядок укладення трудового договору, його оформлення. Строк випробування при прийнятті на роботу. Документи, що подаються при прийнятті на роботу. Трудова книжка працівника.

Строк трудового договору. Укладання трудового договору на невизначений строк, на визначений строк, встановлений за погодженням сторін, на час виконання певної роботи.

Види трудових договорів. Особливості окремих видів трудових договорів: трудовий договір державного службовця; трудовий договір працівника, що приймається за конкурсом; трудовий договір за суміщенням професій (посад); трудовий договір про роботу за сумісництвом та ін.

Тема 7. Правове регулювання зміни та припинення трудового договору.

Поняття переведення на іншу роботу, види переведень.

Переміщення на інше робоче місце. Зміна істотних умов праці. Переведення на іншу роботу в разі виробничої потреби і в разі простою. Атестація працівників та її значення, правові наслідки атестації. Поняття і випадки відсторонення від роботи. Правове регулювання відсторонення від роботи.

Підстави припинення трудового договору. Додаткові підстави припинення трудового договору. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника. Підстави розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу. Додаткові підстави для припинення трудового договору деяких категорій працівників. Оформлення звільнення. Вихідна допомога. Правові наслідки незаконного звільнення.

Тема 8. Робочий час і час відпочинку

Поняття робочого часу і значення його правового регулювання. Правові норми робочого часу. Поняття і види робочого тижня, робочого дня і робочої зміни. Нормальна і скорочена тривалість робочого часу, неповний робочий день. Графіки змінності роботи, вахтовий метод роботи, гнучкі графіки роботи. Режим і облік робочого часу, порядок його встановлення. Ненормований робочий день. Поденний, тижневий і підсумований облік робочого часу. Поняття надурочних робіт і порядок їх застосування. Чергування.

Поняття і види часу відпочинку. Перерви протягом робочого дня, зміни. Щоденні перерви в роботі. Щотижневі вихідні дні. Святкові і неробочі дні.

Поняття і види відпусток. Щорічна основна відпустка і порядок її надання. Щорічна додаткова відпустка, її види і порядок надання. Додаткові відпустки у зв'язку з навчанням. Творча відпустка. Соціальні відпустки. Відпустки без збереження заробітної плати.

Змістовний модуль 4. Правове регулювання оплати, охорони праці

Тема 9. Оплата праці

Поняття і зміст заробітної плати в умовах становлення ринкової економіки. Структура заробітної плати: основна заробітна плата, додаткова заробітна плата, інші заохочувальні і компенсаційні виплати. Сфери регулювання заробітної плати: державне регулювання заробітної плати, договірне регулювання заробітної плати. Реформа оплати праці в Україні в умовах переходу до ринкових відносин. Організація оплати праці на підприємстві (тарифна система, форми і системи оплати праці, нормування праці, преміювання). Тарифна система та її елементи: тарифні сітки, тарифні ставки, схеми посадових окладів, тарифно-кваліфікаційні характеристики (довідники). Надбавки і доплати до заробітної плати. Система заробітної плати та її види (почасова, відрядна).

Преміювання працівників. Нормування праці. Норми праці (норми виробітку, норми часу, норми обслуговування, нормовані виробничі завдання, норми чисельності), відрядні розцінки. Оплата праці при відхиленні від нормальних умов праці. Обчислення середньої заробітної плати. Індикація заробітної плати. Компенсація втрати частини зарплати у зв'язку з порушенням строків її виплати. Порядок виплати заробітної плати. Відрахування із заробітної плати.

Тема 10. Охорона праці

Поняття охорони праці, її правове регулювання. Принципи правової охорони праці. Гарантії прав громадян на охорону праці. Організація охорони праці на підприємстві. Державне управління охороною праці. Участь трудових колективів і профспілок в регулюванні охорони праці. Міжгалузеві і галузеві нормативні акти про охорону праці. Організаційно-правові форми забезпечення охорони праці: фінансування охорони праці; медичні огляди працівників; інструктаж і навчання працівників правилам техніки безпеки і виробничої санітарії; забезпечення працівників засобами індивідуального захисту. Заходи, що забезпечують компенсацію і нейтралізацію шкідливого впливу виробничих чинників (скорочення робочого часу, надання додаткових відпусток, перерв в роботі, видача спеціального одягу, мила та ін.). Розслідування і облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на підприємствах, в установах і організаціях.

Відшкодування власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом шкоди, заподіяної працівникові каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я,

пов'язаним з виконанням ним трудових обов'язків. Спеціальні правила охорони праці на важких, небезпечних і шкідливих роботах.

Правила особливої охорони праці жінок, молоді і осіб із пониженою працездатністю.

Нагляд і контроль за охороною праці і відповідальність за її порушення.

Змістовний модуль 5. Відповідальність у трудовому праві, нагляд та контроль за додержанням законодавства про працю. Міжнародно-правове регулювання праці

Тема 11. Трудова дисципліна. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору

Поняття і значення дисципліни праці, засоби її забезпечення в умовах переходу до ринкових відносин. Правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку. Обов'язки працівника, власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу або фізичної особи.

Заохочення за успіхи в роботі. Поняття, підстави, види заохочень і порядок їх застосування. Дисциплінарна відповідальність працівників та її види. Дисциплінарні стягнення, порядок їх застосування, оскарження і зняття. Додаткові заходи впливу на порушників трудової дисципліни. Заходи громадського впливу, що застосовуються в разі порушення трудової дисципліни. Повноваження трудових колективів, профспілкових органів, товариських судів в забезпеченні трудової дисципліни.

Матеріальна відповідальність працівників за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації, її відмінність від цивільно-правової відповідальності. Підстава і умови матеріальної відповідальності працівників за шкоду, заподіяну підприємству.

Види матеріальної відповідальності працівників. Обмежена матеріальна відповідальність та її розмір. Повна індивідуальна матеріальна відповідальність і колективна (бригадна) матеріальна відповідальність. Визначення розміру шкоди і порядок її відшкодування. Визначення розміру шкоди у випадках, коли її фактичний розмір перевищує номінальний. Матеріальна відповідальність власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу в трудових правовідносинах. Підстава, умови відповідальності та її розміри. Матеріальна відповідальність власника або уповноваженого ним органу за порушення права працівника на працю. Матеріальна відповідальність власника або уповноваженого ним органу за ушкодження здоров'я працівника. Інші випадки матеріальної відповідальності власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу за шкоду, заподіяну працівникові.

Тема 12. Трудові спори і порядок їх вирішення. Нагляд та контроль за додержанням законодавства про працю.

Нагляд і контроль за дотриманням законодавства про працю.

Поняття, види і причини виникнення трудових спорів. Органи, що розглядають трудові спори. Принципи розгляду трудових спорів. Підвідомчість трудових спорів. Комісії по трудових спорах (КТС), їх організація і компетенція. Розгляд індивідуальних трудових спорів в суді. Трудові спори, що безпосередньо розглядаються судом. Порядок вирішення колективних трудових спорів. Право на страйк і його реалізація. Правові наслідки законного і незаконного страйку.

Органи, що здійснюють нагляд і контроль за дотриманням законодавства про працю, їх повноваження. Державна інспекція праці Міністерства праці і соціальної політики України, Державна інспекція охорони праці. Повноваження місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування в сфері праці.

Тема 13. Міжнародно-правове регулювання праці

Поняття міжнародно-правового регулювання праці, його суб'єкти. Міжнародна організація праці, її структура, основні напрями діяльності.

Джерела міжнародно-правового регулювання праці. Конвенції та рекомендації МОП. Загальна декларація прав людини. Міжнародні пакти про права людини. Акти Ради Європи та Європейського Союзу.

Основні права людини в сфері праці. Право на працю. Заборона примусової праці. Рівність в праці. Заборона дискримінації. Право на асоціацію. Права представників трудящих на підприємстві. Право на колективні договори. Право на страйк. Зайнятість і працевлаштування. Умови праці. Правове регулювання охорони праці. Соціальне співробітництво організацій працівників і роботодавців. Мирні засоби вирішення трудових конфліктів. Двосторонні договори України про працевлаштування і соціальний захист працівників.

Трудові права іноземців в Україні. Відшкодування шкоди працівникові за міжнародним договором України.

4. Організація навчання.

Тематичний план

	Назва теми	Всього годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Модуль 1. Загальна частина трудового права					
	Змістовний модуль 1. Трудове право як галузь права України, принципи, джерела трудового права				
1	Предмет, метод і система трудового права. Джерела трудового права.	15	1	2	12
2	Основні принципи трудового права.	15	1	2	12
	Змістовний модуль 2. Суб'єкти трудового права, правовідносини у сфері праці, зайнятість і працевлаштування, соціальне партнерство, захист трудових прав, колективний договір, угоди				
3	Суб'єкти трудового права. Трудові правовідносини	10	2	2	6
4	Колективні договори і угоди.	10	2	2	6
5	Основи правового регулювання зайнятості населення і працевлаштування.	10	2	2	6
Всього за модуль 1		60	8	10	42
Модуль 2. Особлива частина трудового права					
	Змістовний модуль 3. Трудовий договір, робочий час, час відпочинку				
6	Трудовий договір : поняття, зміст, порядок його укладання.	10	2	2	6
7	Правове регулювання зміни та припинення трудового договору.	10	2	2	6
8	Робочий час і час відпочинку	10	2	2	6
	Змістовний модуль 4. Правове регулювання оплати, охорони праці				
9	Оплата праці.	15	2	2	11
10	Охорона праці.	15	2	2	11

Змістовний модуль 5. Відповідальність у трудовому праві, нагляд та контроль за додержанням законодавства про працю. Міжнародно-правове регулювання праці					
11	Трудова дисципліна. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору.	10	2	2	6
12	Трудові спори і порядок їх вирішення. Нагляд і контроль за дотриманням законодавства про працю.	10	2	2	6
13	Міжнародно-правове регулювання праці	10	2	2	6
Всього за модуль2		90	16	16	58
Разом за курс		150	24	26	100

5. Тематика практичних занять.

Змістовний модуль I

Тема 1. Предмет, метод і система трудового права. Джерела трудового права (2 год)

План:

1. Поняття трудового права та його загальна характеристика
2. Предмет трудового права, поняття та ознаки
3. Метод трудового права та його структура
4. Система трудового права

Тема 2. Основні принципи трудового права. (2 год.)

План:

1. Поняття та загальна характеристика принципів трудового права
2. Застосування загальноправових принципів у трудовому праві.
3. Галузеві та міжгалузеві принципи у трудовому праві. Їх співвідношення.

Змістовний модуль II

Тема 3. Суб'єкти трудового права. Трудові правовідносини (2 год)

План:

1. Поняття та види суб'єктів трудового права.
2. Трудова правосуб'єктність та її характеристика.
3. Працівники як суб'єкти трудового права
4. Роботодавці як суб'єкти трудового права
5. Поняття, сторони та зміст трудових правовідносин.
6. Класифікація трудових правовідносин

Тема 4. Колективні договори і угоди.

План:

1. Колективний договір, поняття, зміст, сторони.
2. Процедура прийняття колективного договору.
3. Поняття, види та зміст угод.
4. Порядок прийняття угод.
5. Контроль за виконанням колективного договору, угод.

Тема 5. Основи правового регулювання зайнятості населення і працевлаштування. (2 год.)

План:

1. Державна служба зайнятості, її права і обов'язки.

2. Законодавче регулювання забезпечення зайнятості
3. Порядок працевлаштування працівників

Змістовний модуль III

Тема 6. Трудовий договір : поняття, зміст, порядок його укладання.

План:

1. Поняття, значення та сторони трудового договору.
2. Порядок, форма та зміст укладення трудового договору.
3. Випробування при прийнятті на роботу.
4. Види трудових договорів, їх загальна характеристика.

Тема 7. Правове регулювання зміни та припинення трудового договору.

План:

1. Поняття, види та умови переведень працівників на іншу роботу.
2. Поняття і порядок зміни істотних умов праці.
3. Поняття та підстави припинення трудового договору.

Тема 8. Робочий час і час відпочинку

План:

1. Поняття та види робочого часу.
2. Режим та облік робочого часу.
3. Надурочні роботи.
4. Поняття та види часу відпочинку.
5. Поняття та види відпусток. Порядок надання відпусток.

Змістовний модуль IV

Тема 9. Оплата праці.

План:

1. Поняття оплати праці та заробітної плати. Нормування праці.
2. Форми та системи оплати праці.
3. Порядок виплати та обчислення заробітної плати.
4. Поняття та види гарантійних виплат і доплат.
5. Поняття та види компенсаційних виплат.
6. Обмеження відрахувань із заробітної плати.

Тема 10. Охорона праці

План:

1. Правове регулювання охорони праці: загальні положення.
2. Пільги і компенсації працівникам за важкі та шкідливі умови праці.
3. Праця жінок.
4. Праця молоді. Праця осіб зі зниженою працездатністю.
5. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві.

Змістовний модуль V

Тема 11. Трудова дисципліна. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору.

План:

1. Правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку.
2. Поняття дисципліни праці та методи її забезпечення. Заохочення за сумлінну працю.
3. Дисциплінарна відповідальність та її види. Дисциплінарне стягнення: порядок накладання, оскарження та зняття.
4. Поняття, підстави та умови матеріальної відповідальності.
5. Матеріальна відповідальність працівників за шкоду, заподіяну роботодавцю.
6. Повна матеріальна відповідальність працівників. Відповідальність роботодавця за шкоду, заподіяну працівникові.

Тема 12. Трудові спори і порядок їх вирішення. Нагляд і контроль за дотриманням законодавства про працю.

План:

1. Загальна характеристика трудових спорів.
2. Порядок вирішення індивідуальних трудових спорів.
3. Поняття, причини та учасники колективних трудових спорів (конфліктів). Послідовність розгляду та вирішення колективного трудового спору (конфлікту).
4. Нагляд за дотриманням законодавства про працю: поняття, суб'єкти.
5. Порядок здійснення контролю за дотриманням законодавства про працю. Види юридичної відповідальності за порушення законодавства про працю

Тема 13. Міжнародно-правове регулювання праці

План:

1. Питання: Конвенції та рекомендації МОП.
2. Загальна декларація прав людини. Міжнародні пакти про права людини.
3. Акти Ради Європи та Європейського Союзу.
4. Основні права людини в сфері праці. Право на працю. Заборона примусової праці. Рівність в праці. Заборона дискримінації. Право на асоціацію. Права представників трудящих на підприємстві. Право на колективні договори. Право на страйк.

6. Завдання для самостійної роботи.

Студенти виконують реферативні завдання (презентації) або міні-дослідження (есе) з обраної проблематики за погодженням із викладачем.

Теми презентацій (самостійна робота)

Змістовний модуль I

1. Роль та функції трудового права.
2. Розмежування трудового права з суміжними галузями права (цивільного права, адміністративного права, права соціального забезпечення, цивільного процесу).
3. Предмет і система науки трудового права.
4. Історія розвитку трудового законодавства.
5. Реформа трудового законодавства: основні напрями.
6. Дія нормативних актів трудового законодавства у часі, просторі і за категоріями працівників.
7. Принципи, що виражають політику у галузі правового регулювання ринку праці і ефективної зайнятості.
8. Принципи, що визначають встановлення умов праці.
9. Принципи, що визначають застосування умов праці.
10. Принципи, що визначають охорону трудових прав працівників.

Змістовний модуль II

1. Органи державного нагляду і контролю як суб'єкти трудових правовідносин.
2. Поняття, види і правовий статус трудових колективів. Повноваження трудових колективів, їх класифікація.
3. Механізм здійснення повноважень і самоврядування трудового колективу. Органи трудового колективу.
4. Принципи здійснення самоврядної діяльності трудового колективу.
5. Правовідносини щодо забезпечення зайнятості і працевлаштування.
6. Організаційно-управлінські правовідносини в сфері праці.

7. Правовідносини у сфері професійної підготовки і підвищення кваліфікації кадрів безпосередньо на виробництві.
8. Принципи розробки колективних договорів і угод.
9. Відповідальність за порушення колективного договору.
10. Генеральна угода, галузеві і регіональні угоди, їх сторони і зміст.
11. Порядок укладення, зміни угод і контроль за їхнім виконанням.
12. Колективні переговори. Порядок вирішення розбіжностей під час ведення колективних переговорів.
13. Державні гарантії (загальні та додаткові) зайнятості населення.
14. Соціальні гарантії при втраті роботи і безробітті.

Змістовний модуль III

1. Контракт – особливий вид строкового трудового договору
2. Трудовий договір з фізичною особою
3. Трудовий договір про сумісництво, суміщення
4. Трудовий договір про надомну, динстанційну роботу,
5. Трудовий договір про сезонну роботу
6. Трудовий договір з молодим спеціалістом
7. Припинення трудового договору за взаємним волевиявленням сторін.
8. Припинення трудового договору з ініціативи органів, які не є його стороною, та інші підстави припинення трудового договору за ст. 36 КЗпП.
9. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника.
10. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця.
11. Неповний робочий час.
12. Гнучкий режим робочого часу.
13. Вахтовий метод організації робіт.
14. Ненормований робочий день.
15. Облік робочого часу.
16. Право працівника на відпустку за законодавством України.
17. Графіки змінності роботи, вахтовий метод роботи, гнучкі графіки роботи.
18. Режим і облік робочого часу, порядок його встановлення.
19. Ненормований робочий день.
20. Поденний, тижневий і підсумований облік робочого часу.

Змістовний модуль IV

1. Мінімальна заробітна плата.
2. Тарифна система та її елементи.
3. Системи оплати праці.
4. Правові засади Закону України “Про охорону праці”.
5. Обов’язкові медичні огляди працівників певних категорій.
6. Застосування праці інвалідів.
7. Особливості праці вагітних жінок і жінок, що мають дітей.
8. Обмеження застосування праці осіб молодше вісімнадцяти років.

Змістовний модуль V

1. Заходи громадського стягнення за порушення трудової дисципліни.
2. Види державних нагород України та порядок нагородження ними.
3. Порядок та умови притягнення до дисциплінарної відповідальності державних службовців.

4. Порядок та умови притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів.
5. Статути про дисципліну та положення про дисципліну.
6. Загальні підстави та умови матеріальної відповідальності працівників.
7. Обмежена матеріальна відповідальність працівників.
8. Колективна (бригадна) матеріальна відповідальність.
9. Випадки відповідальності роботодавця перед працівником.
10. Відшкодування моральної шкоди у трудових відносинах.
11. Підвищена матеріальна відповідальність за її особливості.
12. Трудові спори з питань оплати праці: особливості змісту і регулювання.
13. Практика вирішення трудових спорів щодо поновлення на роботі.
14. Практика вирішення трудових спорів щодо дисциплінарних звільнень працівників.
15. Система органів з нагляду та контролю за дотриманням трудового законодавства.
16. Праця громадян України за кордоном.
17. Трудові права іноземців в Україні.
18. Відшкодування шкоди працівникові за міжнародним договором України

7. Політика дисципліни та оцінювання

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів:

Рівень теоретичної підготовки студента визначається під час його усної відповіді на теоретичні питання на практичних заняттях, під час складання заліку (V семестр) та оцінюється за такими критеріями:

- відповідність змісту;
- повнота та ґрунтовність викладу;
- доказовість викладу;
- термінологічна коректність.

Студент може отримати **5 балів** (“відмінно”), якщо його відповідь повністю відповідає змісту питання, усі основні проблеми визначені чітко, розкриті повністю та ґрунтовно; студент демонструє високий рівень доказовості викладу матеріалу з питання та може викласти свою точку зору з проблеми, що обговорюється; студент досить вільно й коректно користується юридичною термінологією.

Студент може отримати **4 бали** (“добре”), якщо його відповідь в основному відповідає змісту питання, не всі основні проблеми визначені чітко, не розкриті досить повно та ґрунтовно; студент викладає матеріал, в основному аргументуючи методичні положення, та відчуває труднощі у викладенні своєї точки зору щодо низки проблем; студент в основному правильно користується юридичною термінологією, невелика кількість помилок не перешкоджає розумінню змісту викладеного.

Студент може отримати **3 бали** (“задовільно”), якщо його відповідь лише частково відповідає змісту питання, основні проблеми визначені нечітко, розкриті лише частково і без належної глибини; студент викладає матеріал, майже не аргументуючи методичні положення, та не має своєї точки зору щодо більшості проблем; студент допускає значну кількість термінологічних помилок, що ускладнює розуміння змісту викладеного.

Студент може отримати **2 бали** (“незадовільно”), якщо його відповідь не відповідає змісту питання, основні проблеми не визначені і не розкриті; доказовість викладу матеріалу і самостійні міркування відсутні; студент майже не користується юридичною термінологією.

Рівень володіння професійно-методичними вміннями визначається під час виконання студентом практичного завдання (аналіз запропонованої практичної ситуації з точки зору застосування норм права, складання власного варіанту її вирішення) на практичних

заняттях, при виконанні завдань самостійної роботи, під час складання заліку (V семестр) та оцінюється за такими критеріями:

- точність та повнота виконання практичного завдання;
- обґрунтованість правового аналізу конкретної теми з точки зору їх відповідності принципам навчання, вимогам поетапного формування навичок і вмінь.

Студент може отримати **5 балів** (“відмінно”) або «зараховано», якщо завдання виконане ним повністю, є комунікативно орієнтованим, відповідає вимогам поетапного формування навичок і вмінь та принципам навчання ІМ, відбиває специфіку навчання правового матеріалу, демонструє володіння студентом юридичною термінологією. За розробку, що в основному відповідає вимогам, виконане повністю, проте має незначні порушення логіки поетапного формування навичок і вмінь, невелику кількість термінологічних помилок, що не перешкоджають розумінню змісту, він може отримати **4 бали** (“добре”) або «зараховано». Практичне завдання, яке виконане частково, має серйозні порушення логіки поетапного формування навичок і вмінь, містить значну кількість помилок, оцінюється **3 балами** (“задовільно”) або «зараховано». Завдання, яке майже чи повністю не відповідає встановленим викладачем вимогам, демонструє недоречне вживання методичних термінів, оцінюється **0-2 балами** (“незадовільно”) або «незараховано».

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями провідних засад конституції, трудового права, освітнього менеджменту, економіки, права тощо;

- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;

- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;

- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;

- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;

- виконати індивідуальне завдання

- самостійну роботу, підготовка якої є обов'язковою умовою допуску до екзамену. Студент, який не підготував самостійну роботу, до екзамену не допускається.

- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 35 балів.

Політика щодо дефлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (<https://drive.google.com/file/d/1YOj2QK3xW-03evO8Tkg1o3ZKUAAbL-VH/view>)). У процесі навчання та при підготовці самостійної роботи, виконанні індивідуальних завдань, забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

8. Розподіл балів за рейтинговою системою

№	Назва теми	Всього балів	Практичні заняття	Індивідуальні завдання	Контроль роботи	Самостійна робота
Модуль 1. Загальна частина трудового права						
Змістовний модуль 1. Трудове право як галузь права України, принципи, джерела трудового права						
1	Предмет, метод і система трудового права. Джерела трудового права.		3	0.5		1
2	Основні принципи трудового права.		3	0.5		1
Змістовний модуль 2. Суб'єкти трудового права, правовідносини у сфері праці, зайнятості і працевлаштування, соціальне партнерство, захист трудових прав, колективний договір, угоди						
3	Суб'єкти трудового права. Трудові правовідносини		3	0.5		1
4	Колективні договори і угоди.		3	1		1
5	Основи правового регулювання зайнятості населення і працевлаштування.		3	0.5		1
	Всього за модуль 1	23	15	3		5
Модуль 2. Особлива частина трудового права						
Змістовний модуль 3. Трудовий договір, робочий час, час відпочинку						
6	Трудовий договір : поняття, зміст, порядок його укладання.	5	3	1		1
7	Правове регулювання зміни та припинення трудового договору.	5	3	1		1
8	Робочий час і час відпочинку	5	3	1		1
Змістовний модуль 4. Правове регулювання оплати, охорони праці						
9	Оплата праці.	4.5	3	0.5		1
10	Охорона праці.	4.5	3	0.5		1

Змістовний модуль 5. Відповідальність у трудовому праві, нагляд та контроль за додержанням законодавства про працю. Міжнародно-правове регулювання праці						
11	Трудова дисципліна. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору.	5	3	1		1
12	Трудові спори і порядок їх вирішення. Нагляд і контроль за дотриманням законодавства про працю.	5	3	1		1
13	Міжнародно-правове регулювання праці	5	3	1		1
	Контрольна робота	13			13	
	За 2 модуль	52	24	7	13	8
	Разом за курс	75	39	10	13	13

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на практичному занятті	13	3	до 39
Індивідуальне завдання (презентації)	2	5	до 10
Самостійна робота: вирішення практичних ситуацій; складання процесуальних документів; науковий проект ¹	1	13	до 13
Підсумкова контрольна робота	1	13	до 13
Усього			до 75
Екзамен:			до 25
Разом:			до 100

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
83-89	B	добре	
75-82	C		

¹ Самостійна робота є обов'язковою умовою допуску до екзамену. Студент, який не виконав самостійну роботу до екзамену не допускається.

68-74	D	задовільно	
60-67	E		
35-59	FX	незадовільно можливістю повторного складання	3 не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно обов'язковим повторним вивченням дисципліни	3 не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Перелік питань до екзамену.

1. Поняття трудового права, та його предмет.
2. Особливості методу трудового права в умовах формування ринкових відносин.
3. Система трудового права і трудового законодавства.
4. Функції трудового права.
5. Відмежування трудового права від суміжних галузей права.
6. Поняття і значення основних принципів трудового права.
7. Визначення і система принципів трудового права.
8. Поняття джерел трудового права, їх класифікація.
9. Загальна характеристика джерел трудового права.
10. Поняття трудових правовідносин, їх зміст та загальна характеристика.
11. Працівники, як суб'єкти трудових правовідносин.
12. Роботодавці, як суб'єкти трудових правовідносин.
13. Поняття трудового договору та його відмінність від цивільно-правових угод про працю.
14. Сторони трудового договору.
15. Зміст трудового договору.
16. Гарантії прав і обмеження прав особи при укладенні трудового договору.
17. Випробування при прийнятті на роботу.
18. Прийняття на роботу і юридичне оформлення трудового договору.
19. Трудовий договір на невизначений строк (безстроковий). Трудовий договір на певний строк.
20. Контракт – особливий вид трудового договору.
21. Трудовий договір про тимчасову роботу.
22. Трудовий договір про сезонну роботу.
23. Трудовий договір про сумісництво.
24. Трудовий договір про суміщення професій і посад. Відмежування сумісництва від суміщення.
25. Порядок укладення трудового договору з роботодавцем – фізичною особою.
26. Зміна умов трудового договору.
27. Поняття переведення та переміщення на іншу роботу. Відмежування переведення від переміщення.
28. Тимчасові переведення з ініціативи роботодавця.
29. Переведення з ініціативи працівника.
30. Зміна істотних умов праці.
31. Поняття та класифікація підстав припинення трудового договору.
32. Припинення трудового договору в зв'язку з певними подіями.
33. Припинення трудового договору в зв'язку з певними юридичними діями.
34. Припинення трудового договору з ініціативи працівника.

35. Загальна характеристика і види підстав припинення трудового договору з ініціативи роботодавця.
36. Розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу у випадках, передбачених п.п. 1,2 ст. 40 КЗпП України.
37. Розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу у випадках, передбачених п.п. 5,6 ст. 40 КЗпП України.
38. Розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу у випадках, передбачених п.п. 3,4 ст. 40 КЗпП України.
39. Розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу у випадках, передбачених п.п. 7,8 КЗпП України.
40. Додаткові підстави розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця.
41. Розірвання трудового договору з ініціативи третіх осіб.
42. Розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу за попередньою згодою профспілкового органу.
43. Розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу без попередньої згоди профспілкового органу.
44. Припинення трудового договору в зв'язку з порушенням правил прийняття.(ст. 7 КЗпП).
45. Оформлення звільнення і проведення розрахунку.
46. Правове регулювання відсторонення працівника від роботи. Поняття та види відпочинку.
47. Поняття робочого часу, види та порядок його нормування.
48. Режим і облік робочого часу.
49. Поняття і види часу відпочинку.
50. Відпустки і порядок їх надання.
51. Поняття оплати праці та її структура.
52. Види регулювання заробітної плати.
53. Нормування праці.
54. Системи та форми оплати праці.
55. Гарантійні та компенсаційні виплати.
56. Поняття трудової дисципліни та методи її забезпечення.
57. Внутрішній трудовий розпорядок на підприємствах, в установах, організаціях.
58. Основні трудові обов'язки сторін трудового договору.
59. Система заходів заохочення працівників як засіб забезпечення трудової дисципліни.
60. Юридична відповідальність за трудовим законодавством: загальна характеристика та підстави.
61. Дисциплінарна відповідальність за трудовим правом.
62. Види дисциплінарної відповідальності.
63. Порядок застосування дисциплінарних стягнень.
64. Поняття матеріальної відповідальності та її загальна характеристика.
65. Підстава та умови матеріальної відповідальності.
66. Види матеріальної відповідальності працівників та їх загальна характеристика.
67. Повна та обмежена матеріальна відповідальність.
68. Матеріальна відповідальність роботодавця за шкоду, заподіяну працівникові.
69. Відшкодування моральної шкоди.
70. Поняття і значення охорони праці.
71. Правові гарантії працівників на охорону праці.
72. Правове забезпечення охорони праці безпосередньо на виробництві.
73. Охорона здоров'я жінок, неповнолітніх і осіб зі зниженою працездатністю.
74. Професійна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації працівників.
75. Поняття, види та причини виникнення трудових спорів.
76. Індивідуальні трудові спори і порядок їх розгляду.
77. Розгляд трудових спорів у КТС.

78. Колективні трудові спори та порядок їх вирішення.

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:

1. Навчальна програма
2. Робоча програма навчальної дисципліни
3. Перелік рекомендованої літератури з курсу
4. Методичні матеріали до практичних занять
5. Питання для самостійного опрацювання
6. Тематика рефератів, есе, міні-проектів
7. Перелік питань на підсумковий контроль знань (екзамен).

12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна нормативна база:

1. Конституція України, прийнята 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. Відомості Верховної Ради УРСР. 1971. № 50. Ст. 375.
3. Про відпустки: Закон України від 15.11.1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 2. Ст. 4.
4. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. 2013. № 24. Ст. 243.
5. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 6 квітня 2000 р. Офіційний вісник України. 2000. № 17. Ст. 690. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 17. Ст. 121.
6. Про колективні договори і угоди: Закон України від 01.07.1993 р. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 36. Ст. 36.
7. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 р. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 49. Ст. 668.
8. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 03.03.1998 р. // Відомості Верховної Ради України. 1998. № 34. Ст. 227.
9. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15.09.1999 р. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 45. Ст. 397.

Основна література:

1. Трудове право України [текст] підручник / За загальною редакцією М.І. Іншина, В.Л. Костюка, В.П. Мельника. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 472 с.
2. Трудове право України [Текст]: навч. посіб. О.І. Кисельова, Т.А. Кобзева. -Суми: СумДУ, 2017. 309 с.
3. Іншин М. І. Трудове право України : [підручник] / М. І. Іншин, В. І. Щербина. Х. : Діса плюс, 2014. 499 с.
4. Трудове право : підручник / [О. М. Ярошенко, С. М. Прилипко, А.М. Слюсар та ін.] ; за заг. ред. О.М. Ярошенка. - 3-тє вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2019. 544 с.
5. Корнєєв Ю. В. Трудове право України: Навч. посіб. / Ю. В. Корнєєв. К. : Центр учбової літератури, 2019. 112 с.
6. Іванов Ю.Ф., Іванова М.В. Трудове право України: Навч. посіб. К. 2016. 244 с.
7. Пилипенка П.Д. Трудове право України. Академічний курс: Підручник. К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2015. 552 с.

Допоміжна література:

1. Базалійська Н.П. Світовий досвід управління трудовою діяльністю персоналу в країнах з розвиненою ринковою економікою // Інноваційна економіка : науково-виробничий журнал. Тернопіль, 2015. № 1 (56). С. 138-142.
2. Бутков І.М. Особливості правового статусу фізичної особи-підприємця як суб'єкта трудових правовідносин : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Київ, 2015. 16 с.
3. Вавженчук С. Правовий статус працівника як суб'єкта охорони трудових правовідносин // Підприємництво, господарство і право : щомісячний науково-практичний юридичний журнал. Київ, 2015. № 5 (233). С. 16-19.
4. Гапон О.Є. Адаптація трудового законодавства України про час відпочинку до законодавства Європейського Союзу : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Дніпропетровськ, 2015. 226 с.
5. Касмінін О.В. Особливості правового регулювання механізму захисту конституційних трудових прав працівників : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Дніпропетровськ, 2015. 189 с.
6. Кирилюк В. Соціально-трудова чинники соціальної згуртованості в інноваційній економіці // Україна: аспекти праці : науково-економічний та суспільно-політичний журнал. Київ, 2015. № 2. С. 41-46.
7. Курбанов Б.Б. Принципи та форми захисту трудових прав суддів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Київ, 2015. 16 с.
8. Лазаренко А.М. Принцип «розумного пристосування» як спосіб захисту від дискримінації у галузі трудових відносин. Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право», 2019. №3. С.112-114. URL: [http:// rap.in.ua](http://rap.in.ua). (фахове видання).
9. Лазаренко А.М. Культура честі та гідності працівника: правове регулювання. Стратегії та модули соціального буття сучасної людини: захист та допомога. Міжнародна науково-практична конференція (Чернігів, 17 травня 2019 р. Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, 2019. С.35-37.
10. Лазаренко А.М. Практикум з трудового права: навчально-методичний посібник. Чернігів. Видавець Лозовий В.М. 2015 р. 260 с.
11. Ярошенко С. М. Трудове право : посіб. для підготовки до держ. іспиту / С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко. Х. : Право, 2016. 212 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>
2. Веб-портал органів виконавчої влади України <https://www.kmu.gov.ua>
3. Сайт Центру політико-правових реформ <http://pravo.org.ua>
4. Офіційне інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua>
5. Єдиний державний реєстр судових рішень <http://www.reyestr.court.gov.ua>
6. Сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua>
7. Сайт Національної парламентської бібліотеки України <http://nplu.org>
8. Сайт Державної науково-технічної бібліотеки України <http://www.gntb.gov.ua>